

Krónika **Hell György**

(1921–2020)

2020. július 24-én elhunyt Hell György, a nyelvtudományok kandidátusa, a Budapesti Műszaki Egyetem címzetes egyetemi docense, aki oktatói munkája, tanulmányai és előadásai révén fontos szerepet játszott a magyarországi alkalmazott nyelvészetben, és ezen belül is kiemelten foglalkozott a fordítás gyakorlatával és elméletével. Az utóbbi tárgykörből éveken keresztül tartott nagysikerű szemináriumokat az ELTE Fordítástudományi Doktori Programjának hallgatói számára. Folyóiratunk állandó szerzője volt, fordítástörténeti témából 2003 és 2017 között kilenc tanulmánya jelen meg a *Fordítástudomány* című folyóiratban.

Hell György 1921-ben született a Baranya megyei Meződ községben. Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában, Meződön, középiskolai tanulmányait Pécsen végezte, itt szerzett tanítói képesítést is. 1944 és 1949 között malenkij roboton – egy „kis munkán” – volt a Szovjetunióban. Hazakerülése után Budapesten a kényszerűségből megtanult orosz nyelvet kezdte tanítani a Műszaki Egyetem Nyelvi Lektorátusán, illetve a későbbi Nyelvi Intézetében. Eközben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanári diplomát szerzett orosz, német és magyar nyelvből.

Az oktatói munka mellett elmélyülten foglalkozott a nyelvoktatás módszertanával, a kontrasztív nyelvészettel és a 60-as évek elejétől a gépi fordítás, a gépi nyelvelemzés és az emberi fordítás összehasonlító kérdéseivel. Az utóbbi témákat 1966-ban Ford-ösztöndíjjal tanulmányozhatta az Egyesült Államokban, ahol 11 hónapot töltött. 1969-től a Műegyetemen létrehozott nyelvi laboratórium vezetője

lett. Az elsők között volt, aki ezzel a hazánkban új nyelvészeti ágazattal kezdett foglalkozni abban a korban, amikor még nemigen volt az egyetemeken számítógép, nem létezett az internet sem, és az ehhez kapcsolódó források és lehetőségek. Elismert munkája révén meghívták az MTA Matematikai Intézetébe is, ahol együtt dolgozott és kutatott többek között Papp Ferencel, Kiefer Ferencel, Varga Dénessel.

1982-ben védte meg kandidátusi disszertációját *Fonéma és szótagstatisztika a magyar tőszókincsben és szövegekben* címmel. 1984-ben címzetes egyetemi docensként vonult nyugdíjba a Budapesti Műszaki Egyetemről, de nyugdíjba vonulásával sem szakított a tudományos munkával és az oktatással. A Kodolányi János Főiskolán, a Pázmány Péter Tudományegyetemen és az ELTE Bölcsészettudományi Karának Fordító- és Tolmácsképző Tanszékén oktatott, folyamatosan publikált. Fontos szerepet játszott az alkalmazott nyelvészeti konferenciákon. Előadásai mindig élményszámba mentek, mert eredeti gondolatait hatalmas nyelvészeti műveltségre támaszkodva fejtette ki. Hozzászólásaira mindig oda kellett figyelni, mert a tárgyalt téma lényegi problémáira mutatott rá, kritikai megjegyzéseivel megtisztelve az előadót. A magyarországi alkalmazott nyelvészet egyik legrokonszenvesebb képviselőjét veszítettük el benne. A következőkben három pályatársa emlékezik rá.

Hidasi Judit

Elment egy igazi úriember....

Mert Hell György az én szememben úriember volt a szó legnemesebb értelmében: megjelenésében mindig fess és visszafogottan elegáns, viselkedésében diszkrét és oktatói-kutatói habitusában alázatos. Feltehetően gazdag és változatos életútja is hozzájárult ehhez, hiszen bölcsnek nem születik az ember, hanem azzá lesz, mert azzá teszi az élet....

Jósorsom az orosz nyelvi konferenciák, a Papp Ferenc köré szerveződött oktatók és kutatók találkozói, majd később a Papp Ferenc Baráti Kör rendezvényei kapcsán hozott össze vele. Hell Györgytől távol állt a hivalkodó magamutogatás, a kitűnni vágyás – inkább jellemezte a megfontolt, átgondolt állásfoglalás. Pedig lett volna mire büszkének lennie – akár többévtizedes orosz és német nyelvi oktatói tevékenységét vesszük, akár tudományos írásainak alaposságát, megbízhatóságát. Nyitott ember volt, érdeklődéssel hallgatta meg fiatalabb kollegák megfigyeléseit és megjegyzéseit, pedig nemegyszer érezhető volt szellemi fölénye, aminek a fitogtatásától gondosan távol tartotta magát. A tudományos és kutatói pályán oly sokszor jellemző versengés és előnyharc helyett szívesen és alkotó módon vállalt részt tudományos műhelyek és projektek tevékenységében. Jó kollega volt, aki sokakat indított el, és önzetlenül támogatott tudományos munkájában. Ugyanakkor a maga tapintatos és olykor finom humorba csomagolt módján kritikát is tudott megfogalmazni, ami csak növelte tudományos hitelességét.